

WERELD VOL WOORDEN

INITIATIEF VAN KINDERPOSTZEGELS

Wereld vol Woorden - *cursorische aanpak*

Snel-handleiding

Wereld vol Woorden wordt in twee delen geleverd:
Blok A in juli/augustus 2019 en Blok B in januari 2020.

Bij verschijning van Blok B komt ook de uitgebreidere
Algemene Handleiding beschikbaar.

Met deze 'Snel-handleiding' maken we je wegwijs in
Wereld vol Woorden.

WERELD VOL WOORDEN

INITIATIEF VAN KINDERPOSTZEGELS

Voorwoord

Wereld vol Woorden

Gelijke kansen voor kinderen in het onderwijs!

Alle kinderen in Nederland hebben recht op gelijke kansen, ongeacht waar ze vandaan komen. Goede beheersing van de Nederlandse taal is een voorwaarde om op je eigen niveau onderwijs te kunnen volgen. Dat verdient ieder kind. Kinderen die nieuw zijn in Nederland en de taal niet spreken, zijn nog niet toe aan instroom in een reguliere klas. De Inspectie van het Onderwijs noemt deze nieuwkomers-kinderen 'een serieuze groep die we een goede basis moeten bieden'.

Goed en compleet lesmateriaal is dan ook nodig zodat leerkrachten het hele jaar door kunnen werken aan mondelinge taalvaardigheid. Helaas ontbreekt dit. Het lesmateriaal dat er wel is, is sterk verouderd. Er wordt door leerkrachten veel *gedownload*, gekopieerd, geknipt en geplakt om toch te beschikken over bruikbaar materiaal.

Vanaf nu hoeft dat niet meer! **Wereld vol Woorden** is beschikbaar. Op initiatief van Stichting Kinderpostzegels en in samenwerking met LOWAN hebben de CED-Groep en Resulto Onderwijsadvies het lespakket samen met leerkrachten ontwikkeld. Het voorziet in voldoende stof om een heel schooljaar te kunnen werken aan mondelinge taalvaardigheid. Uniek is dat er zowel een thematische als cursorische aanpak is. Daarnaast kan het worden ingezet voor verschillende taalniveaus én sluit het aan bij de leefwereld van kinderen. Zo wordt er gevlogd en zijn er oefeningen waar de eigen cultuur een rol speelt.

Kinderpostzegels is blij dat zij met **Wereld vol Woorden** een bijdrage kan leveren aan gelijke kansen voor kinderen in het onderwijs en iets kan terugdoen voor scholen die meedoen aan de Kinderpostzegelactie.

Veel plezier met het lesgeven en geef **Wereld vol Woorden** vooral door!

Annelies Mulder
Stichting Kinderpostzegels

Snel thuis in Wereld vol Woorden - *cursorische aanpak*

Welkom

Welkom in **Wereld vol Woorden**! **Wereld vol Woorden** is lesmateriaal voor nieuwkomers van 6 t/m 11 jaar op de basisschool. Met **Wereld vol Woorden** bied je, ondersteund door de materialen van LOGO 3000, de eerste basis van het Nederlands.

Leerlingen leren de frequente basiswoorden en oefenen hiermee in mondelinge activiteiten en opdrachten.

In deze beknopte handleiding lees je hoe de **cursorische aanpak** in elkaar zit en hoe je ermee aan de slag kunt.

Wat is Wereld vol Woorden - *cursorische aanpak*?

Cursorische aanpak

Cursorisch betekent: met een systematische opbouw, waarbij de onderdelen na elkaar zijn gepland. De cursorische aanpak in **Wereld vol Woorden** is ook *concentrisch*, want leerinhouden komen terug, maar dan moeilijker. De kennis die de leerlingen opdoen in Blok A wordt in Blok B uitgebreid. Er is een opbouw in:

- **woordenschat**: van eerste woorden voor de directe omgeving (klas en school, huis, lichaam en het weer) naar woorden voor wat verder weg.
- **taalproductie**: van vooral receptief in de eerste vier thema's van Blok A, naar steeds meer taalproductie door de leerlingen.
- **taalfuncties**: van algemeen dagelijkse taalfuncties (zoals begroeten) naar meer schoolse taalfuncties (zoals mening geven, redenen geven).
- **verhalen**: van korte verhalen met korte zinnen, naar langere verhalen met langere zinnen.

De lessen van de cursorische aanpak van **Wereld vol Woorden** zijn een herziening van het programma *Mondeling Nederlands - nieuw* (2009, CED-Groep).

Woordenschat en mondelinge taalvaardigheid

Taalaanbod van, instructie door en interactie met de leerkracht is essentieel.

Leerlingen kunnen daarom niet zelfstandig met **Wereld vol Woorden** aan de slag. De focus van het programma ligt op **woordenschat** en **mondelinge taalvaardigheid** (net zoals in *Mondeling Nederlands - nieuw*). Daarnaast is er ook aandacht voor **klanken**, **zinsbouw** en **pragmatiek**.

Opbouw van Wereld vol Woorden - *cursorische aanpak*

De cursorische aanpak van **Wereld vol Woorden** bestaat uit twee blokken: Blok A en Blok B. Elk blok biedt acht thema's van elk twee weken. Elk thema bestaat uit een serie van tien lessen; voor elke dag één. Een les duurt tussen de 30 à 45 minuten. Per thema worden 110 à 130 woorden aangeboden.

De thema's van **Wereld vol Woorden - *cursorische aanpak*** zijn:

Blok A

1. Welkom op school
2. Voel je thuis
3. Kijk eens in de spiegel
4. Naar buiten
5. Ga je mee?
6. Boos, bang, blij
7. Hoera, een baby!
8. Ik ben jarig

Blok B

1. Klaar voor de start!
2. Naar de stad
3. Dokter en tandarts (werktitel)
4. Natuur (werktitel)
5. Op bezoek in Nederland
6. Vriendschap en ruzie (werktitel)
7. Wat wil jij later worden?
8. Feest je mee?

Na elke vier thema's (oftewel na acht weken) is er een **herhaalweek** en een **toetsweek**. Er worden suggesties en voorbeelden gegeven voor activiteiten om in de herhaalweek te doen. Je maakt als leerkracht een eigen keuze en geeft een eigen draai aan de activiteiten, die aansluit bij je eigen groep. Het zijn dus geen uitgewerkte lessen, zoals in de thema's.

Toetsen

In de **toetsweek** neem je de **methodegebonden woordenschattoetsen** af:

- deelbloktoets A1, na thema 4 van Blok A (alleen receptieve woordenschattoets)
- deelbloktoets A2, na thema 8 van Blok A (receptieve en productieve woordenschattoets)
- deelbloktoets B1, na thema 4 van Blok B (receptieve en productieve woordenschattoets)
- deelbloktoets B2, na thema 8 van Blok B (receptieve en productieve woordenschattoets)

De deelbloktoetsen zijn afgeleid van de toetsen van *Mondeling Nederlands - nieuw*.

De toetsen kunnen naar eigen inzicht voor of na de herhaalweek worden afgenomen. In de **Handleiding Toetsen** (te downloaden via onze website www.cedgroep.nl/webwinkel, op de bestelpagina van **Wereld vol Woorden**), vind je meer informatie over de toetsen en over de afname en normering ervan.

Daarnaast biedt **LOGO-digitaal** mogelijkheden om de woorden te toetsen die met LOGO 3000 zijn aangeboden.

Materialen

De materialen van **Wereld vol Woorden - cursorische aanpak** die nu (zomer 2019) beschikbaar zijn:

- Blok A: 8 themakaternen
 1. Welkom op school
 2. Voel je thuis
 3. Kijk eens in de spiegel
 4. Naar buiten
 5. Ga je mee?
 6. Boos, bang, blij
 7. Hoera, een baby!
 8. Ik ben jarig
- Katern Klanklessen (ook te gebruiken bij de thematische aanpak)
- Deze beknopte Snel-handleiding

Wereld vol Woorden wordt in twee delen geleverd. Blok A in augustus 2019 en Blok B in januari 2020. Bij verschijning van Blok B komen meer materialen en een uitgebreidere Algemene Handleiding beschikbaar.

Bij **Wereld vol Woorden - cursorische aanpak** horen verhaalplaten, woordkaartjes en toetsen. Deze materialen kun je downloaden via onze website www.cedgroep.nl/webwinkel, op de bestelpagina van **Wereld vol Woorden**.

Als je met **Wereld vol Woorden** werkt, heb je ook nodig:

- **LOGO 3000** (zie www.logo3000.nl). Per les in **Wereld vol Woorden** wordt namelijk aangegeven welke platen van LOGO 3000 bruikbaar zijn om je woordenschatonderwijs te ondersteunen en te verrijken.
- het boek **Zien is snappen** van Josée Coenen & Marije Heijdenrijk. Per thema wordt een aantal keer aangegeven welke grammaticalesen van 'Zien is snappen' bij de activiteiten van **Wereld vol Woorden** passen.

Verder heb je de activiteiten en lessen vaak concrete materialen nodig, kopieën van plaatjes, of andere materialen. In elk themakatern staat duidelijk aangegeven wat je voor dat thema nodig hebt.

Stap voor stap aan de slag met een thema

Stap 1

Pak het themaboekje waarmee je aan de slag gaat.

Stap 2

Lees voorafgaand aan het thema in het thema-overzicht waar het thema over gaat en welke (extra) voorbereiding nodig is.

OVER HET THEMA

In de eerste week van het thema 'Naar buiten' gaat het over het weer. In de tweede week gaat het over dieren op de kinderboerderij en in de dierentuin. De leerlingen leren de namen van de maanden en de seizoenen en leren woorden om te praten over het weer. Daarnaast leren ze de namen van allerlei dieren en de geluiden die ze maken.

DOELEN

De leerlingen begrijpen woorden rondom het weer, dieren op de kinderboerderij en dieren in de dierentuin.

VOORBEREIDING

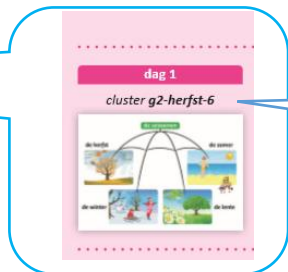
- Lees ruim voor het starten met dit thema alle lessen goed door.
- Verzamel alle materialen en lees de leerkrachtkaarten door van de clusters van LOGO3000 die je gaat gebruiken.
- Kies welke vier woorden van de woordkalender van LOGO 3000 je wilt aanbieden in week 1 (twee woorden vanaf dag 1) en in week 2 (twee woorden vanaf dag 6).

DEZE LESSEN VRAGEN EXTRA VOORBEREIDING

- Op dag 2, dag 6, dag 7 en dag 10 zijn er verschillende materialen (zoals dierenknuffels/spelgoedieren en hoepels) en kledingstukken nodig die wellicht niet allemaal op school aanwezig zijn.
- Op dag 6, dag 7 en dag 10 heb je kaartjes nodig met plaatjes van dieren (zie werkblad A4.4, A4.5 en A4.6). Vergroot en lamineer deze plaatjes, zodat je ze vaker kunt gebruiken.
- Op dag 6 van het thema gaat het over de kinderboerderij. Plan, als het mogelijk is, een bezoek aan de kinderboerderij.
- Op dag 9 vindt een deel van de les plaats op het schoolplein of in het park. Regel een achterwachter voor de leerlingen die niet meedoen met dit thema.

Stap 3

Bekijk in de overzichten van week 1 en week 2 welke materialen van LOGO 3000 je nodig hebt. Lees de leerkrachtkaarten van de clusters die je gaat gebruiken goed door.

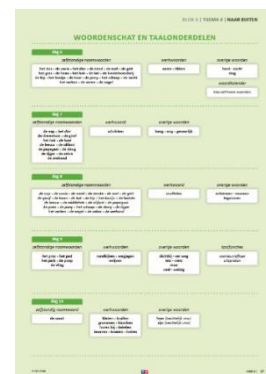

pak van LOGO 3000 de juiste plaat: cluster 6 uit de map herfst van groep 2 (p=peuters, g1=groep 1)

Stap 4

Kijk op de rechterpagina's van de overzichten welke woorden en taalfuncties aan bod komen. De schuingedrukte woorden zijn herhaalwoorden.

Stap 5

Bereid de les van de dag voor en geef de les met veel plezier en enthousiasme!
Tot slot nog een paar tips:

- * Benoem het lesdoel voor de leerlingen, ook bij de taalfuncties.
- * Stem je taalaanbod en de vragen die je stelt af op het niveau van je leerlingen.
- * Geef de leerlingen zoveel mogelijk ruimte voor interactie. Taal leer je immers door te doen!

Met duidelijke kopjes staat overzichtelijk aangegeven wat de leerlingen in een les doen, welke materialen en welke voorbereidingen nodig zijn. In één oogopslag zie je alles wat van belang is om de les te kunnen geven. Een les duurt trouwens meestal 30 à 45 minuten (excl. voorbereiding).

Je vindt de **werkbladen** achterin het themakatern.
De **verhaalplaten** zijn te downloaden van de website.
De **teksten van de verhalen** staan achterin het themakatern.

Het **Verloop van de les** is opgebouwd uit een **Start**, een **Kern** en een **Afsluiting**.

The image shows a lesson plan page with two main sections: 'WOORDENSCHAT EN VOORBEREIDING' and 'VERLOOP VAN DE LES'. The first section includes a weekly overview for 'WEEK 2 DAG 9 In het park', a table of clusters (g1-zomer-38, g1-winter-29, g1-lente), and boxes for 'TAALFUNCTIE', 'IN DEZE LES', 'VOORBEREIDING', and 'MATERIALEN'. The second section, 'VERLOOP VAN DE LES', is divided into 'Start', 'Kern', and 'Afsluiting', with detailed instructions and questions for each part. The page also features a 'Suggestie' box with additional activity ideas.

Het oefenen met en het herhalen van de woorden is van groot belang. Daarom vind je bij elke les ook het kopje **Consolideren**. Je kiest een of twee consolideeroefeningen uit de handleiding (zie pagina 9 en verder) of je gebruikt de suggesties voor consolideren op de leerkrachtkaarten van LOGO 3000. Je kunt natuurlijk ook zelf een oefening bedenken.

Indien van toepassing vind je bij het lesoverzicht van een dag ook een verwijzing naar **Zien is snappen**.

Bij veel dagen staan **Suggesties** voor aanvullende activiteiten die je kunt doen. Dit kan bijvoorbeeld een creatieve activiteit zijn, een liedje, een filmpje of een boekentip. Je bent vrij om te kiezen of je gebruikmaakt van de suggesties.

Klanken

Om de Nederlandse taal goed te kunnen leren, is het belangrijk dat je de klanken van het Nederlands kunt onderscheiden en kunt uitspreken. Als het Nederlands niet je moedertaal is, moet je het herkennen en uitspreken van de klanken leren. Dat gaat niet vanzelf, dus het is van belang om klanklessen te geven aan nieuwkomers.

Wereld vol Woorden biedt een apart katern met 24 klanklessen. In deze klanklessen wordt aandacht besteed aan het leren herkennen, onderscheiden en uitspreken van de Nederlandse klinkers. In de eerste 15 lessen wordt per les één klank aangeboden. In de volgende 9 lessen worden de klanken herhaald en worden klankparen die veel op elkaar lijken tegenover elkaar gezet.

De aanpak van het aanbieden van de klanken is gebaseerd op de methode *Van Horen en Zeggen* en op de klanklessen uit *Mondeling Nederlands - nieuw*. De volgorde van de klanklessen is gebaseerd op het klankenoverzicht uit de werkmap *Fonemisch bewustzijn* (2019) van het CPS. Maar je bent vrij om de klanken in een andere volgorde aan te bieden, bijvoorbeeld in de volgorde waarin de klanken voorkomen in de leesmethode die je gebruikt.

Wanneer je de klanklessen geeft, plan je zelf in. De klanklessen zijn dus niet opgenomen in de themakaternen. Probeer de klanklessen zoveel mogelijk in Blok A in te plannen. De 15 lessen waarin één klank centraal staat, kun je doen in de eerste helft van Blok A, tijdens de thema's 1 t/m 4. Dit komt neer op 3 à 4 lessen per 2 weken. De overige 9 lessen doe je dan tijdens de volgende 8 weken van de thema's 5 t/m 8. Eventueel kun je in de tweede helft van Blok A klanken die nog lastig zijn voor je leerlingen extra herhalen.

De klanklessen van **Wereld vol Woorden** zijn zowel bij de cursorische aanpak als bij de thematische aanpak te gebruiken.

Taalfuncties

In Blok A van **Wereld vol Woorden** oefenen de leerlingen met alledaagse taalfuncties; eenvoudige, vaste zinsconstructies, waarmee de leerlingen zich al snel in verschillende situaties kunnen redden. Denk hierbij aan: iemand begroeten, vragen hoe iemand heet, zelf vertellen hoe je heet, hou oud je bent en waar je woont, vragen of je mee mag doen of om hulp vragen. Als de leerlingen wat taalvaardiger worden, oefenen ze ook met wat meer schools taalgebruik, zoals iets uitleggen en je mening geven.

Verhalen

In **Wereld vol Woorden - cursorische aanpak** wordt gebruikgemaakt van verhalen om inhoud te geven aan de thema's en om de te leren woorden aan te bieden in een betekenisvolle context. De verhalen die worden gebruikt, zijn afkomstig uit *Mondeling Nederlands - nieuw*. Er zijn echter wel een aantal dingen veranderd. Om te beginnen zijn niet alle verhalen van *Mondeling Nederlands - nieuw* overgenomen in **Wereld vol Woorden**. Ook het moment waarop de verhalen worden aangeboden is veranderd. Waar in *Mondeling Nederlands - nieuw* er twee verhalen per week werden aangeboden, op dag 1 en dag 3, is dit in **Wereld vol Woorden** wisselend. Het aantal verhalen per thema (van twee weken) varieert van één tot vier, en de verhalen worden ook niet meer aan het begin van een thema of op een andere vaste dag aangeboden. Daarnaast is een aantal verhalen ingekort, of zijn er enkele zinnen of woorden veranderd.

Op het eerste moment dat in het verhaal de doelwoorden van de les voorkomen, zijn ze vetgedrukt. Zo weet je welke woorden je nadruk moet geven, bijvoorbeeld door het gebruik van je stem en mimiek. Maar ook door deze woorden aan te wijzen op de verhaalplaten, of door de leerlingen te wijzen op concrete materialen.

Bij elk verhaal horen verhaalplaten. Als het complete verhaal wordt voorgelezen, heb je alle vier de verhaalplaten nodig. Er zijn ook lessen waarbij je slechts een verhaalplaat, of een deel van het verhaal nodig hebt. Welke verhaalplaten je nodig hebt, staat aangegeven bij 'Materialen' in de lesbeschrijving van de betreffende dag.

De luisterverhalen van *Mondeling Nederlands - nieuw* zijn nog wel in te zetten, maar de ingesproken tekst wijkt dus in sommige gevallen iets af van hetgeen je in de lessen **Wereld vol Woorden** hebt aangeboden.

Consolideren van de woorden

In **Wereld vol Woorden** ligt de nadruk op het leren van nieuwe woorden. Bij het aanbieden van nieuwe woorden maak je gebruik van clusters van LOGO 3000 en de aanwijzingen die op de bijbehorende leerkrachtkaarten staan. Maar de betekenis kan ook duidelijk gemaakt worden door het gebruik van concrete materialen, voordoen, uitbeelden, foto's, plaatjes, en verhalen.

Als de leerlingen de betekenis van een woord kennen, moeten ze zich dit woord nog wel eigen maken. Daarom is het consolideren, het inoefenen van het woord erg belangrijk. Woorden kunnen zo een vast plekje in de woordenschat van de leerlingen krijgen. Het gaat bij consolideren om de herhaling: om leerlingen woorden te laten onthouden, móet je het woord en de betekenissen inoefenen. Van belang hierbij is het herhaald aanbieden in verschillende contexten, zodat de woorden gekoppeld worden aan andere samenhangende woorden (clustering).

Bij het consolideren is een aantal regels van belang:

1. Ga net zolang door met consolideren totdat de leerlingen het woord kennen.

Het lijkt vaak dat het consolideren van woorden saai en tijdrovend is. Zeker als je 'net zolang door moet gaan totdat de leerlingen het woord kennen'. De praktijk wijst uit, dat dat allemaal erg meevalt, zeker als je een heel repertoire aan leuke en gevarieerde oefeningen hebt.

2. De kern van het consolideren is veel, gevarieerd en speels herhalen.

Om leerlingen woorden te laten onthouden, moet je zoveel mogelijk terugkomen op het woord. Dat hoeft niet met extra ingewikkelde, langdurige oefeningen. Het kan ook kort en speels, als onderdeel van de dagelijkse gang van zaken in de klas; de zogenaamde vijf-minuten-oefeningen. Deze korte woordactiviteiten doorbreken even de sleur van alledag, je doet een ander beroep op de leerlingen, terwijl je tegelijkertijd gericht bezig bent met de woorden.

3. Bij het consolideren zijn de woorden zichtbaar in de klas aanwezig.

Maak daarom een woordenmuur in je lokaal. Hang de clusters van LOGO 3000, afbeeldingen en woorden op. Zo krijgt het woordenschatonderwijs een duidelijke en zichtbare plek in de klas. Leerlingen kunnen steeds de woorden zien en je kunt er als leerkracht steeds naar verwijzen. De woordmuur is een ondersteuning bij de oefeningen voor de taalzwakke leerlingen: ze kunnen even 'spieken' terwijl de betere leerlingen ze misschien al uit hun hoofd kennen.

Tip

Geef elke leerling een woordleerschriftje. Daarin schrijven ze de woorden die ze geleerd hebben of juist nog moeilijk vinden op. De leerlingen kunnen bij de nieuwe Nederlandse woorden ook een tekening maken, de woorden in hun moedertaal schrijven, of er een zinnetje mee maken.

Consolideringsoefeningen

Om woorden goed te kunnen consolideren is het fijn om een heel repertoire aan werkvormen achter de hand hebben. Zo kun je op een gevarieerde en leuke manier met je leerlingen oefenen met de geleerde woorden. Hieronder vind je suggesties voor allerlei consolideringsoefeningen. Niet alle oefeningen zijn voor alle leeftijden geschikt, en de oefeningen zijn ook niet bij elk thema even goed bruikbaar. Kies dus oefeningen die voor dat moment voor jouw groep leerlingen het meest geschikt is. En natuurlijk kun je zelf je eigen oefeningen bedenken. Zo zijn er met de woordenschatplaatjes ook allerlei oefeningen en opdrachten te bedenken.

Het is overigens nadrukkelijk de bedoeling om bij het spelen van de woordspelletjes steeds ook aandacht te besteden aan de betekenis van de woorden die aan de orde zijn.

Speel je bijvoorbeeld 'Het geheime bordwoord' met de leerlingen, dan draait het niet alleen om het raden van het woord. Besteed nadat het woord is geraden ook aandacht aan de betekenis ervan. Laat de leerlingen vertellen wat het betekent of laat een van hen een goede zin maken met het geraden woord. Ook bij (veel van) de andere oefeningen die hieronder staan beschreven is het de bedoeling dat je het extra stapje naar de betekenis van de woorden zet. De oefeningen kunnen naar eigen inzicht worden ingezet, op allerlei momenten tussendoor en in de herhaalweken na thema 4 en thema 8.

1. Woordenmuur

Vraag de betekenis van de woorden die aan de woordmuur hangen.

2. Pictionary

Laat een leerling een (door jou opgegeven) woord op het bord tekenen. Wie kan het woord raden?

3. Woord tekenen

Geef een betekenisomschrijving van een woord. De leerlingen maken hier allemaal een tekening van. Laat een aantal tekeningen aan de klas zien en hang ze eventueel op de woordmuur of laat de leerlingen de tekening in hun woordleerschriftje maken.

4. Het geheime bordwoord

Schrijf een woord achter op het bord of laat een leerling dit doen. De klas moet het woord raden door vragen te stellen, die alleen met 'ja' of 'nee' beantwoord kunnen worden.

5. Wat is er veranderd?

Pak vijf woorden van de lettermuur en leg die naast elkaar. Stuur een leerling de klas uit en verwissel twee woorden van plek. Laat de leerling raden welke woorden verwisseld zijn. Dit spel kan moeilijker gemaakt worden door meer woorden te verwisselen of door meer woorden van de lettermuur te gebruiken.

6. Ik ga op reis en neem mee...

Een geheugenspel. Zeg: 'Ik ga op reis en in mijn koffer zit: een tandenborstel'. De volgende die aan de beurt is herhaalt de zin en alles wat in de koffer zit en voegt zelf ook iets toe (bv. zeep, een boek, schone sokken). Variatie: 'Ik doe boodschappen en ik koop: pindakaas, boter, macaroni, kip, brood, rijst'.

7. Voelspel

Een leerling doet zijn ogen dicht. Geef de leerling een voorwerp uit de klas of een concreet voorwerp uit de woordenschat in handen. Laat de leerling voelen welk voorwerp hij in zijn handen heeft en laat hem het woord voor het voorwerp noemen.

8. Wat is er weg?

Leg een aantal concrete voorwerpen van de thematafel bij elkaar en benoem ze (of laat dit door een leerling doen). Stuur een leerling even de klas uit en laat een van de leerlingen een voorwerp weghalen. De leerling komt terug en moet vertellen welk voorwerp weg is.

9. Wat hoort er niet bij?

Noem een aantal woorden (drie of vier) of schrijf deze op het bord, waarvan er één niet bij hoort. Welk woord hoort er niet bij? Laat de leerlingen ook vertellen waarom dat woord er niet bij hoort.

10. Tekeningen maken

Laat de leerlingen tekeningen maken in hun woordleerschriftje van iets dat met het thema te maken heeft en laat hen de woorden erbij schrijven.

11. Stempelen van woorden

Laat de leerlingen de woorden die ze geleerd hebben stempelen met letterstempels. Eventueel kunnen de leerlingen ook een kleine tekening maken bij het gestempelde woord. Ook dit kun je in het woordleerschriftje laten doen.

12. Ruggespraak

De leerlingen schrijven bij elkaar op de rug een van de woorden van de woordmuur. De leerlingen raden welk woord op hun rug wordt geschreven.

13. De of het?

De leerlingen oefenen met de lidwoorden 'de' en 'het'. Maak een stapel met woordkaartjes met afbeeldingen van woorden (bijvoorbeeld de woordenschatplaatjes) en een stapel met kaartjes met de lidwoorden 'de' en 'het'. De stapeltjes liggen met de afbeelding of tekst naar beneden. Twee leerlingen gaan naast elkaar zitten. Ze draaien allebei tegelijk één kaartje om en kijken of het lidwoord matcht met het woord op het plaatje. Ze roepen 'ja' als het klopt, of 'nee' als het niet klopt.

14. Woorden met een ...

Maak letterkaartjes met een aantal 'makkelijke', veelvoorkomende letters. Pak (of laat dit door een van de leerlingen doen) een letterkaartje. De leerlingen zoeken op de verhaalplaten (of op woordmuur of op de thematafel) woorden met de letter die op het kaartje staat. Wie heeft het eerst een woord gevonden? Of wie kan de meeste woorden bedenken?

15. Vertellen en schrijven van verhalen

De leerlingen vertellen of schrijven een kort verhaaltje, waarin een (of meerdere) woord(en) een rol spelen. Dit mag een verhaal zijn over eigen ervaringen, maar mag ook een fantasieverhaal zijn.

16. Alfabetspel

Laat de leerlingen bij elke letter van het alfabet (met uitzondering van de letters x en q) een woord bedenken dat bij een bepaald thema hoort. Of laat bij elke letter een woord schrijven dat ze in de afgelopen tijd (tijdens een aantal thema's) hebben geleerd.

17. Levend memory

Een leerling gaat even de klas uit. De andere leerlingen spreken in tweetallen (kriskras door elkaar) een woord af. Dit kunnen woorden van het thema zijn waarover nu wordt gewerkt, maar de leerlingen kunnen natuurlijk ook woorden kiezen uit een eerder thema. Ga na of elk tweetal een woord heeft en of er geen dubbelingen zijn.

De leerling komt terug van de gang en wijst steeds twee leerlingen aan. Als dezelfde woorden zijn gevonden is er een punt verdiend. Vraag vervolgens wat het gevonden woord betekent. Zo kan een extra punt verdiend worden.

18. Woordleerschrift

De leerlingen werken in tweetallen. Ze zoeken in elkaars woordleerschrift vijf woorden. Om de beurt geven de leerlingen de betekenis van één van de gekozen woorden. De ander moet proberen het bedoelde woord te raden.

19. Wie ben ik?

Verdeel de klas in groepjes van vier leerlingen. Een leerling uit elk groepje krijgt een memoblaadje op zijn voorhoofd geplakt met daarop de naam van een persoon, dier of voorwerp. Door goede vragen te stellen, moet de leerling erachter komen wie of wat hij is.

20. Omgekeerde definitie-oefening

Omschrijf een woord en laat de leerlingen het woord raden. Als de leerlingen begrijpen wat de bedoeling is, kunnen zij een omschrijving opgeven aan hun medeleerlingen.

Bijvoorbeeld:

Een ... is een meubelstuk met vier poten waarop je kunt zitten.

Een ... is een ding waarmee je kunt schrijven.

Een ... is een ding waarmee je kunt vliegen.

21. Rijmoefeningen

Laat de leerlingen rijmwoorden bedenken bij woorden van de woordmuur.

22. Kettingzinnen

Maak een zin met een woord van de woordmuur. Het laatste woord van de ene zin is het nieuwe woord van een volgende zin.

23. Detective

Eén leerling gaat naar de gang en met de klas wordt een woord uitgekozen. De leerling komt terug en gaat vragen stellen die alleen met 'ja' of 'nee' beantwoord kunnen worden. Hoeveel vragen moet de leerling stellen om het woord te raden?

24. Ik zie, ik zie wat jij niet ziet

Laat een leerling een voorwerp in de klas in gedachten nemen en daarna de volgende zin zeggen: 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet en de kleur is ... groen'. De anderen raden welk voorwerp de leerling bedoelt.

25. Ik denk aan iets, en het is...

Een leerling neemt een woord in gedachten en zegt: 'Ik denk aan iets, ik denk aan iets en het is...'. De leerling geeft een hint, de andere leerlingen moeten raden welk woord wordt bedoeld. Het verschil met 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet' is dat de leerlingen bij deze oefening ook aan een woord kunnen denken dat niet in de klas aanwezig is (of aan een werkwoord).

26. Alle vogels vliegen

Noem zinnen waarin de te consolideren woorden voorkomen die waar zijn en niet waar zijn.

Als de zin waar is, gaan de leerlingen staan en met hun handen wapperen als vliegende vogels. Als de zin niet waar is, blijven de leerlingen zitten.

Voorbeelden: Een auto heeft vijf wielen (niet waar)

Een appel is groen (waar).

27. De wereld op zijn kop

De leerlingen gaan het tegenovergestelde doen van wat jij als leerkracht doet. Ga jij zitten, dan gaan de leerlingen staan. Ga jij huilen, dan gaan de leerlingen lachen. Ga jij lopen, dan blijven de leerlingen stilstaan. Gebruik hierbij de woorden en benoem de handelingen.

28. Woord doorfluisteren

Fluister een woord of een zin in het oor van een leerling. Deze leerling fluistert dit door aan een volgende leerling. Weet de laatste leerling om welk woord of welke zin het gaat?

Tip: start dit spel met een klein groepje van bijvoorbeeld vijf leerlingen en begin met het doorfluisteren van een woord. Als het goed gaat, kun je dit later uitbreiden met zinnen.

29. Woorden met de letters van je naam

Verdeel de leerlingen in een aantal groepjes van 3 à 4 leerlingen. De leerlingen van elk groepje schrijven de letters van hun namen op een blaadje. Ze proberen met alle letters van alle namen zoveel mogelijk woorden te maken. Geef aan hoeveel tijd de leerlingen hiervoor hebben. Laat de groepjes vervolgens om de beurt noemen welke woorden ze hebben kunnen maken. En wat betekenen deze woorden?

Variatie: laat de leerlingen zoveel mogelijk woorden maken met de letters van de naam van de school, de naam van hun woonplaats, hun land van herkomst enzovoort.

30. Woordpluizen

Schrijf een woord op het bord. Laat de leerlingen met de letters uit dit woord zoveel mogelijk woordjes bedenken en opschrijven. Wie heeft de meeste woordjes bedacht? Dit kan individueel of in tweetallen.

Bijvoorbeeld: 'handschoen' → hand, schoen, had, dan, doen, schande.

31. Woordcombinaties

Welke woorden kennen jullie die met 'school' beginnen of eindigen?

Welke woorden kennen jullie die met 'hand' beginnen of eindigen?

Welke woorden kennen jullie die met 'tas' beginnen of eindigen?

32. Lettervierkant

Teken op het bord 16 hokjes (4 x 4). Laat een leerling een letter bedenken en deze in een willekeurig hokje schrijven. Daarna is een andere leerling aan de beurt. Ga zo verder, totdat in alle hokjes een letter staat. Welke woorden kunnen de leerlingen maken als ze horizontaal, verticaal en diagonaal lezen?

33. Vragenspel

Maak een aantal kaarten met vragen die de leerlingen (schriftelijk) moeten beantwoorden. Denk hierbij aan opdrachten als: 'zoek een dier waarvan de naam begint met een 'b'', 'zoek een heel lang woord dat je in huis kunt vinden', 'geef 5 woorden waarin je kunt wonen'.

34. Koning(in) van de stilte

Een van de leerlingen is de koning(in) en mag op de troon zitten (jouw stoel, of op een tafel). De koning(in) is geblinddoekt en geeft opdrachten die absoluut stil moeten worden uitgevoerd. Als de koning(in) wat hoort, wijst de koning(in) naar de leerling die het geluid heeft gemaakt. Deze leerling zegt wat de opdracht van de koning(in) was en wat hij/zij gedaan heeft.

Bijvoorbeeld: 'De koning(in) zei: "loop naar de deur." Ik liep naar de deur / Ik ben naar de deur gelopen.'

Met deze oefening kunnen heel goed allerlei werkwoorden worden geoefend. Hierna geeft de koning(in) een nieuwe opdracht, of wordt er een nieuwe koning(in) gekozen.

35. Het W-spel

Kies een woord (van de woordmuur). Laat de leerlingen de antwoorden op de volgende vragen heel snel zeggen of noteren:

- wat is het?
- wie heeft er mee te maken?
- waar vind je het?
- wanneer vind je het? / wanneer gebruik je het?

36. Wat doe ik?

Neem een doe-woord in gedachten (of laat een leerling dit doen). De rest van de leerlingen probeert het woord te raden, door het stellen van ja/nee-vragen, over:

- wanneer het gebeurt: doe je het 's morgens?, in het weekend?, ...
- waar je het doet: doe je het thuis?, op school?, in het water?, ...
- wat er bij komt kijken: heb je speciale kleding nodig?, spullen?, gereedschap?, ...
- wie er aan deelneemt: doe je het alleen?, met velen?, met familie?, ...
- kun je het zelf?

37. Vertellen bij verhaalplaten

Leg de verhaalplaten van een verhaal door elkaar. Laat de leerlingen de platen in de goede volgorde leggen en het verhaal navertellen. Stimuleer de leerlingen zo veel mogelijk doelwoorden te gebruiken. Je kunt de leerlingen ook strookjes laten maken met woorden of zinnen die bij de verhaalplaten passen.

38. 'Filosofen' over woorden

Kijk met de leerlingen terug naar de woorden die in het afgelopen thema zijn geleerd. 'Filosofeer' hierover met de leerlingen: zitten er mooie woorden tussen? (troetelwoorden), lastige woorden, woorden die je snel door elkaar haalt (met elkaar verwart), woorden die bijna hetzelfde betekenen, woorden die het tegenovergestelde zijn, woorden die soms een werkwoord (doe-woord) zijn en soms een zelfstandig naamwoord (fietsen - een fiets)?

We wensen jou en je leerlingen veel heel plezier met **Wereld vol Woorden** !

Vragen? Stuur een mailtje naar wereldvolwoorden@cedgroep.nl